PROF. DR. RAMAZAN ALTINTAŞ

ŞİDDET

ŞİDDET

PROF. DR. RAMAZAN ALTINTAŞ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 1292
Halk Kitapları: 282

Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Yayın Koordinatörü
Yunus AKKAYA

Editör
Prof. Dr. Huriye Martı
Rukiye Aydoğdu Demir

Baskı Takip
İsmail DERİN

Tasarım
Arzu Akgün (aral.org)

Baskı
ARAL
Mustafa Kemal Mah. 2141 Cad.
No: 33/3, Söğütözü, Çankaya / Ankara
Tel: 0.312 219 53 26
www.aral.org

2. Baskı, Ankara – 2017
Eser İnceleme Komisyon Kararı: 28.09.2016/27
ISBN:978-975-19-6651-3
2017-06-Y-0003-1300
Sertifika No: 12931

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94
Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr
www.diyanet.gov.tr

Öfkesi ağır basmış, sabrı onu terk etmişti. Hiddet ve şiddet yakıcı bir rüzgâr olmuş, hem onu hem de kölesini kavuruyordu. Medineli Müslümanlardan Ebû Mes'ûd el-Bedrî için o an sanki akıl ve idrak susmuş, tek konuşan gazap olmuştu. Elindeki insafsız kırbaç defalarca inip kalkarken, kölesi acı içinde inliyordu.

O sırada arkasından bir ses duydu. Medine'ye huzur veren tanıdık bir ses ona sesleniyor, *"Bilmiş ol ey Ebû Mes'ûd!"* diyordu. Ama Ebû Mes'ûd o kadar öfkeliydi ki sesin kime ait olduğunun farkına bile varmadı. Şiddet durmadı, duraklamadı. Arkasındaki kişi kendisine doğru yaklaşıyor, bir yandan da uyarmaya devam ediyordu: *"Bilmiş ol ey Ebû Mes'ûd!"*

Ebû Mes'ûd nihayet arkasına dönüp baktı. Bu kararlı, etkili ve şefkatli sesin sahibi Resûlullah'tı. Şeytanın onu öfkesiyle oyuna getirdiğini fark ettiğinde içi yandı. Kendisini nasıl kaybetmiş, kölesinin insan olduğunu nasıl unutmuştu! Elindeki kırbacı yere bırakıverdi. Rahmet Peygamberi ise konuşmaya devam etti: *"Bilmiş ol ki Ebû Mes'ûd, Allah'ın senin üzerindeki gücü, senin kölen üzerindeki gücünden daha fazladır!"*

Peygamberimiz, sonsuz ve sınırsız güç sahibi olan Allah'ı hatırlatmıştı. Metîn ve Kavî olan, Kâdir ve Muktedir olan Allah'ı… Ama Allah aynı zamanda bir o kadar Rahman ve Rahim'di. Vedûd ve Ğafûr'du. Zulme asla müsaade etmeyen Yüce Kudreti hatırlamak, Ebû Mes'ûd'u derinden sarstı. Mahcup oldu. Dilinden pişmanlık cümleleri döküldü. Bundan böyle hiçbir köleyi dövmeyeceğine dair söz verdi ve "Ey Allah'ın Resûlü! Allah rızası için bu köle artık hürdür." dedi. (Müslim, Eymân, 34)

Zulmün de adaletin de yaşı ve cinsiyeti yoktur. Erkeğiyle kadınıyla, genciyle yaşlısıyla, amiriyle memuruyla, zenginiyle yoksuluyla herkes birbirine karşı merhametli olmakla ve zulmetmemekle mükelleftir.

Şiddet Deyince…

Şiddet, güç ve baskı uygulayarak, insanların bedenî ve ruhî açıdan zarar görmesine sebep olan bireysel ve toplu hareketlerin tümüdür. İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan şiddetle insanın yolları farklı zaman ve mekânlarda kesişmiştir. Ancak günümüzde dünyanın her bir bölgesinde yaşanan farklı türlerdeki şiddet olaylarına bakıldığında, bugünün en önemli ve öncelikli sorununun şiddet olduğu görülecektir.

İnsanlık bugün fiziksel, psikolojik, sosyolojik, siyasal, kültürel, ekonomik, sözel ve cinsel yönden devasa bir şiddet sarmalına alınmış durumdadır. Aile üyelerinin birbirlerine uyguladıkları şiddet; kadının, çocuğun, yaşlının maruz kaldığı şiddet; toplumda savunmasız insanlara ve engellilere yönelen şiddet; hayvanları ve tabiatı tahrip eden şiddet; törenin, terör ve anarşinin şiddeti… Bunların yanı sıra hayatın hemen her alanında spordan siyasete, eğitimden medyaya, ekonomiden trafiğe uzanan şiddet gösterileri… İki birey arasındaki kavgadan, iki topluluk arasındaki çatışmaya ve iki devlet arasındaki savaşa varıncaya kadar her boyutta şiddet sahneleri… Kısacası bugün şiddet sarmalı yeryüzünü acıya, gözyaşına ve nefrete boğmaktadır.

İslam'ın temel kaynaklarında şiddet, "zulüm" kavramıyla ifade edilir. Zulüm adaletin zıddı olup, sınırı aşmak, hak-hukuk gözetmemek, yapılmaması gereken bir davranışta bulunmak anlamına gelir. Adalet ise, her hak sahibine hakkını vermek ve her şeyi yerli yerine koymak demektir. İslam'ın en temel prensiplerinden birisi zulmün haram, adaletin ise farz oluşudur. Bir kutsi hadise göre, Cenâb-ı Hak, *"Ben zulmü kendime ve kullarıma haram kıldım. O hâlde siz de birbirinize zulmetmeyin."* buyurur (Müslim, Birr ve sıla, 55). Peygamberimizin ifadesiyle, *"Yönettikleri insanlara, ailelerine ve sorumlu oldukları kişilere karşı adaletli davrananlar ise, Allah katında, sınırsız merhamet sahibi Rahman'ın yanında nurdan minberler üzerinde ağırlanacaklardır."* (Müslim, İmâre, 18)

Şiddet nereden ve kimden gelirse gelsin bir insanlık suçudur.

Zulmün de adaletin de yaşı ve cinsiyeti yoktur. Bir diğer deyişle, erkeğiyle kadınıyla, genciyle yaşlısıyla, amiriyle memuruyla, zenginiyle yoksuluyla herkes birbirine karşı âdil olmakla ve zulmetmemekle mükelleftir. Dinimizde her türlü ve her boyutta şiddet yasaklanmıştır. Şiddet nereden ve kimden gelirse gelsin bir insanlık suçudur.

İslam, insanın onur ve itibarını korumaya büyük önem verir. "İnsan onuru"; haysiyet, şeref, erdem, vakar, hürmet, kendine saygı duyma ve başkalarını da kendine saygılı kılma gibi anlamlara gelir. İnsanı diğer canlılardan ayıran en temel vasıf, konuşması, aklını kullanması ve seçme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Bu vasıflar ona yeryüzünün maddi ve manevi imarını üstlenme gibi bir sorumluluk yükler. Dolayısıyla insan olmanın onuru da sorumluluğu da bambaşkadır.

Müminin imanı davranışlarına yansımalı, Rahman'a iman etmiş bir kimse

rahmet ve şefkat kuşanmalıdır.

Dinimiz, insanların birbirlerine karşı herhangi bir üstünlük unsurunu doğuştan getirdikleri fikrini kabul etmez. Bütün insanları Allah yaratmıştır ve hepsinin kökü birdir (Hucurât, 49/13). Hangi coğrafyada doğarsa doğsun, bütün insanlar hür, onurlu ve eşit haklara sahip bir şekilde dünyaya gözlerini açarlar. İslam'a göre, anaların hür doğurduğu insanları köleleştirmek, ayrımcı muameleye tabi tutmak ve hukuki manada müstakil bir şahsiyet olarak tanımamak bir şiddet biçimidir. Bundan dolayı dinimiz, ilk günden itibaren Hak katında insanların eşitliği prensibini savunmuştur.

Allah'ın huzurunda ırkı, rengi, dili ya da cinsiyeti fark etmeksizin herkes eşittir. İnsanlık, hayatta ve ölümde, haklarda ve borçlarda, kanun önünde ve Allah huzurunda, dünyada ve ahirette eşitlenmiştir. Eşitliği bozan ise ancak ve ancak takva duygusundaki derinliktir. Allah karşısındaki sorumluluk bilinci dışında, hiçbir vasıf bir insanı diğerlerinin önüne geçirebilecek güçte değildir. Sevgili Peygamberimizin "Veda Hutbesi"ndeki mesajı gayet açıktır: *"Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki Rabbiniz birdir, atanız da birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a; beyazın siyaha, siyahın beyaza takva dışında bir üstünlüğü yoktur."* (İbn Hanbel, V/411)

İslami değerlere göre, bir insanın ölümü, insanlığın ölümü demektir. Bir masumun katledilmesi, bütün bir insanlığın yok edilmesine eşdeğerdir. *"Bir cana kıymaya veya yeryüzünde fesat çıkarmaya karşılık olması dışında, kim bir insanı öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim de bir canı kurtarırsa, bütün insanları yaşatmış gibi olur."* (Mâide, 5/32). Dolayısıyla insan, bizatihi insan olduğu için bir değer taşımaktadır ve taşıdığı bu değerden dolayı şiddete maruz kalmamalıdır.

Bu yüzden siyahın ölümüyle beyazın ölümü eşittir. Bu yüzden ölümler arasında ayrım yapmak, şiddeti yarıştırmak, katliamları mağdurlarına göre değerlendirmek insanlıkla bağdaşmaz. İnsanlığa sığmayan bu durumun dinî ve İslamî olması da asla düşünülemez. Vahşetin ve kıyımın Doğu'da veya Batı'da gerçekleşmiş olması önemli değildir. Kanın ve gözyaşının nerede döküldüğü hususunda bir ayrımcılık yapılamaz. Şiddet, mekâna ve zamana göre değerlendirilemez. Üzerinde yaşadığımız dünya, şiddetin, katliamların, ölümlerin tamamına tepki verebildiğimiz ölçüde yaşanabilir bir yer olacaktır. Aksi halde hepimizin insanlığını sorgulaması mecburidir.

Bir insana yönelen şiddet, aslında bütün insanlığa yönelmiştir. Bu yüzden ölümler arasında ayrım yapmak, şiddeti yarıştırmak, katliamları mağdurlarına göre değerlendirmek insanlıkla bağdaşmaz.

Şiddet Nereden Besleniyor?

Şiddetin asırlardır beslendiği bazı damarlar vardır. Şiddetle doğru ve etkili bir mücadele yürütebilmek için bu damarları bilmek önemlidir. Zira çoğunlukla engelleme, ötekileştirme ve ayrımcılık üzerinden yürüyen şiddet davranışları, zihinsel ve duygusal anlamda farklı zeminlere dayanır. Bu bölümde söz konusu zeminleri kısaca ele alacağız.

1. İfade ve İnanç Özgürlüğünün Engellenmesi

Din ve vicdan özgürlüğü, insan olmanın, kişilik ve haysiyetin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bağlamda din ve vicdan özgürlüğü, öncelikle kişinin hiçbir baskı altında kalmadan dinini serbestçe seçmesi anlamına gelir. Ardından yine hiçbir müdahaleye maruz kalmadan bu dini öğrenme, öğretme, yayma, telkin etme, okutma ve uygulama gibi faaliyetleri yürütme hakkı gelir. Devlet-millet kaynaşmasının güvencesi, din ve vicdan özgürlüğünün varlığıdır. Türkiye başta olmak üzere, ülkemizin de içinde yer aldığı bölgede din, hem kültürün en temel yapı taşı hem de toplumsal ilişkilerin birincil ortak ögesidir.

Din, akıl sahiplerinin kendi özgür iradeleriyle tercih ettikleri, peygamber tarafından tebliğ edilen, özü iman ve iyilik olan değerler manzumesidir. Din, bir vicdan işidir. Kişi din konusunda bilgilendirildikten sonra iman ve inkâra zorlanamaz. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: *"Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik birbirinden ayrılmıştır."* (Bakara, 2/256)

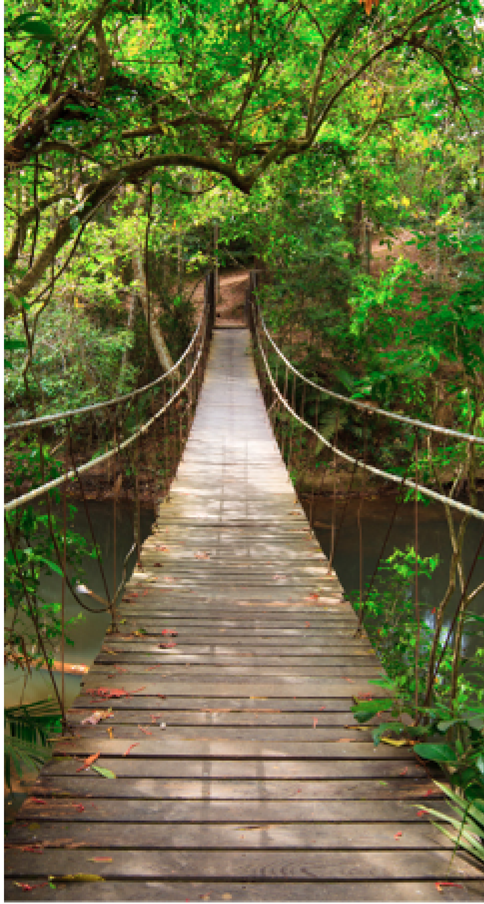
İnsanların vicdanları üzerinde baskı ve güç kullanmak bir şiddet türü olup dinî bir tavır değildir. İman, hür irade ile gönülden gelen bir kabullenmeye dayalı hakikat biçimidir. İyi niyete ve iradenin tercihine dayanmayan, gönülden benimsenmemiş bir dindarlık, nifak anlamına gelir. Dinî açıdan inkârla eşit tutulan nifak ise, insanda kişilik parçalanmasına yol açar. İslam hiçbir zaman böyle bir sonuca rıza göstermez. Aksine insanın düşünmeye, tahkik etmeye, araştırmaya yönelerek bir konuyu apaçık delilleriyle öğrenmesini ister. Bundan dolayı Yüce Allah, insana akıl vermiş, onu bilgilendirmek için kitap indirmiş, peygamber göndermiştir.

Bütün bu ilâhî bilgilendirmeler insanın bilinçli ve hür iradesiyle karar vermesine hizmet içindir. Nitekim bu husus Kur'an'da şöyle açıklanır: *"Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündeki insanların hepsi hakkı benimseyip iman ederdi. Yoksa sen inanmaları için zor mu kullanacaksın?"* (Yûnus, 10/99) Cenâb-ı Hak, insanın irade hürriyetine müdahale etmemekte, iman ve küfür konusundaki tercihini onun kararına bırakmaktadır: *"De ki: Hak Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkâr etsin."* (Kehf, 18/29)

İnsan nasıl tek başına bu dünyaya gelmişse, yine tek başına Allah'ın huzuruna dönecektir. Yapıp ettiklerinden O'na hesap verecektir. Dolayısıyla hem inancının hem de inancı gereği yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmek durumundadır. İslam, bir sevgi, ikna ve gönül işidir. Dinî konularda zorlama, insanı bazen nefrete bazen de ikiyüzlülüğe götürür. Hatta baskı karşısında şiddetin gelişmesi ve her iki tarafın da bu durumdan zararlı çıkması söz konusu olabilir. Nasıl ki toplum yaşayışının değişik kültür boyutlarında farklılaşmalar oluyorsa, dini

anlama, yorumlama ve yaşama düzeyinde de farklı bakış açıları olabilir. Herkes birbirinin görüş ve uygulamalarına saygı göstermelidir.

Öte dünyada sonsuz barışın yegâne adresi olan cennete kavuşacak olanlar, ancak bu dünyayı bir barış ve esenlik yurduna dönüştürmek adına çaba sarf edenlerdir.

2. Adalet Duygusunun Zedelenmesi

Adalet, her türlü sapmanın ve haksızlığın karşıtı olup, "bir şeyi ait olduğu yere koymak, bir şeyin hakkını vermek, eşit ve denk yapmak" anlamlarına gelir. Adalet "insaf, haklılık, söz ve eylemde doğruluk" manalarını kapsayan bir denkleştirmedir. Verilen ile hak edilen arasındaki denge, adaletin mihenk taşıdır.

Adaletin bireysel ve toplumsal hayatın bütün katmanlarında gerçekleştirilmesi gerekir. Zira adalet duygusunun zedelenmesi, birey ve toplumda güven kaybına sebep olur. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'in çağrısı şöyledir: *"Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutup gözeten şahitler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz, sizi adaletsizliğe sürüklemesin. Âdil olun."* (Mâide, 5/8)

Sevgili Peygamberimiz, suç işleyen soylu bir kimse hakkında imtiyazlı davranması ricasıyla kendisine geldiklerinde son derece öfkelenmiş, adaletin gereği hakkında bir konuşma yaparak şöyle buyurmuştur: *"Sizden önceki ümmetlerin helak olmasının sebebi, içlerinden şerefli birisi hırsızlık yaptığında onu cezasız bırakıp zayıf biri aynı suçu işleyince onu cezalandırmalarıdır. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık etse, onun da elini keserdim."* (Buhârî, Hudûd, 12; Müslim, Hudûd, 8)

Makamı, soyu, ırkı, rengi, mal varlığı gibi sebeplerle bir insanın hak ettiği cezaya çarptırılmaması, hukukun sağlıklı biçimde işlememesi anlamına gelir. Böyle bir durumda mağdur ve mazlum olan kesimler arasında huzursuzluk çıkması, öfke ve intikam hırsının şiddete dönüşmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu noktada, *"Allah adaleti, ihsanı, akrabaya yardım etmeyi emreder; çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."* (Nahl, 16/90) âyeti, adaleti iyilik ve ihsanla birlikte anması bakımından önemlidir. Çünkü adalet iyiliğin artmasına, saygı ve merhametin yayılmasına hizmet ederek kötülüğü ve şiddeti engeller.

Toplumda sosyal barış ve güvenin kaynağı, adalet ve hakkaniyet ilkelerine uygun davranmaktır (Nisâ, 4/135). Çünkü adalet duygusunun tartışılır hâle geldiği bir toplumda güven olamayacağı için huzur ve barış yara alır, şiddete giden yolun kapıları açılır.

Asıl yücelik, muktedirken bağışlamaktır. Asıl başarı, güçlüyken şiddetten uzak durmaktır. Asıl iyilik, kötülük yapana iyilikle karşılık vermektir.

3. Cinsiyet Ayrımcılığı

İslam, gelişiyle birlikte her türlü cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmıştır. Kadın ve erkeğin bir bütün olduğunu ortaya koymak suretiyle her iki cinsin de Allah'ın teklifleri karşısında eşit düzeyde sorumlu olduğunu bildirmiştir (Tevbe, 9/71). Rahmet Peygamberi (s.a.s.), kadına karşı yapılan olumsuz ayrımcılığa son verilmesini bizzat istemiş ve bu konuda evrensel ilkeler koymuştur: *"Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helal edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır."* (Müslim, Hac, 147)

Bütün bu uyarılara rağmen yaşadığımız dünyada hâlâ kadınlar şiddet görüyor. Sadece kadın olmak bile, baskıya, zorlamaya, tehdide ve şiddete maruz kalmayı kolaylaştırıyor. Huzur ve emniyet anlamına gelmesi gereken aile yuvasında bile, kadınlar ve kız çocukları şiddetin hedefi olabiliyor. Dinî, ahlakî ve yasal açıdan bütün uyarılara rağmen, hâlâ günümüzde kadınların şiddetle yüzleşmesi, bir anlamda İslam'ı iyi anlamadığımızı ve yaşamadığımızı gösteriyor.

Ülkemizde yapılan araştırmalarda kadına karşı şiddetin sebepleri olarak alkol ve kumar bağımlılığı, eğitimsizlik, ekonomik yetersizlik, çocukluk döneminin şiddet yansımaları gibi sebepler sıralanmaktadır. Ancak şurası bir gerçektir ki, şiddet öğrenilen bir davranıştır ve zihin dünyasındaki kabullerden etkilenerek ortaya çıkar. Eğer bir kimse, kadının insan olmakla doğuştan getirdiği temel hakları kabul etmezse, hak gaspı ile kolayca şiddete kayabilmektedir. Yine kadının can, mal, akıl, inanç ve iffet dokunulmazlığı olduğunu bilmezse, bu değerlere el uzatmaktan çekinmemektedir. Kadının kul olma yönünden erkekle aynı paydada buluştuğunu, insanlık onurunu ve değerini taşıdığını, erkeğe ait bir mülk değil, aksine ona Allah'ın emaneti olan bir can olduğunu bilmek, şiddeti engellemektedir. Dolayısıyla cinsiyet ayrımcılığına son veren bir eğitim, bilinçlenme ve zihniyet dönüşümü, şiddetle mücadelede son derece önemlidir. Her türlü şiddetin önlenmesi için yasal tedbirlerle birlikte toplumun bütün kesimlerinde din, ahlak ve değerler eğitimine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Modern hukuk sistemleri suçlara, işlendikten sonra müdahale ederken, İslam, eğitim yoluyla tedbir alarak daha düşünce ve tasarı halinde iken suçu önleme cihetine gider. Bu önlemlerin başında, suçlar konusunda farkındalık oluşturmak ve suç işleme ortamının oluşmasına izin vermemek gelir. İslam hukukunda "sedd-i zerâyi" adı verilen bir ilke vardır. Bu ilkeye göre, bireyi hataya ve günaha götüren zemini ortadan kaldırmak yani suça taşıyan sebepleri yok etmek, suçu önlemede esastır. Bu sebeple Kur'an'da, zina etmeyin gibi bir emir yerine, *"Zinaya yaklaşmayın."* (İsrâ, 17/32) buyrulur. Zina eylemine yaklaştıran yolların kapatılması, toplumun arındırılması açısından son derece önemlidir. Aynı durum şiddet konusunda da geçerlidir.

Kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin en ağır biçimlerinden birisi olarak töre cinayetlerine burada özellikle değinmeliyiz. Kadını namusu üzerinden baskı altında tutmak ve zan üzerine cezalandırmak, tamamen cahiliye zihniyetinin ürünüdür. Bu vahim şiddete giden yolun tıkanması, ancak sağlıklı bir din ve

ahlak eğitimiyle mümkündür. Toplumumuza anlatılmalıdır ki, İslam'da hiçbir şekilde ailenin namusunu temizleme veya şerefini kurtarma adına bireylere infaz hakkı tanınmamıştır. Eğer ortada bir suç varsa, suçluyu yargılayıp cezalandırma hakkı ne aile meclisine ne de aşiret liderine aittir. Bu hak devletindir. Hukukun ve devletin yetkisine bırakılmayan cezalandırmalar, güvensizlik, başıboşluk, haksızlık ve zulüm getirir.

Aile hayatında kadına yönelik şiddetin önlenmesi, Peygamber örnekliğini takip etmekle mümkündür. Allah Resûlü (s.a.s.) hiçbir zaman şiddeti tasvip etmemiş, eşlerine karşı ne şiddet içerikli bir söz söylemiş ne de fiziksel şiddet uygulamıştır. Böyle yapan kimselere, *"Ey inananlar! Kadınlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, hoşlanmadığınız bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir."* (Nisâ, 4/19) âyetini hatırlatmıştır. Onun dilinden dökülen cümleler gayet açıktır: *"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlâkı en iyi olanıdır. Sizin en hayırlınız da hanımlarına karşı en hayırlı olanınızdır."* (Tirmizî, Radâ, 11)

Aile hayatında eşler arasında zaman zaman baş gösterebilecek kırgınlıklar, anlaşmazlıklar olabilir. Sorun, şiddet yerine sabır, saygı ve karşılıklı anlayışla çözüme kavuşturulmalıdır. Kur'an'ın belirttiğine göre, eşler arasında çıkabilecek uyuşmazlık ve dargınlıklar, ailelerin en yakınlarından oluşan bir hakem heyetiyle de çözümlenebilir (Nisâ, 4/35). Böyle bir hakemlik sistemi denenmeli, eğer anlaşmazlık çözümü zorlayacak boyutlara ulaşmışsa o zaman hukuk devreye girmelidir. Çünkü kadına yönelik şiddet, insanlık dışıdır ve insanlık suçudur. Aile içinde uygulanan şiddetin çözümü değil yeni sorunları beraberinde getirdiği ve aileyi derinden sarstığı asla unutulmamalıdır.

Şiddet, insanlık dışıdır ve insanlık suçudur. Aile içinde uygulanan şiddetin çözümü değil yeni sorunları beraberinde getirdiği ve ailenin can damarlarını kuruttuğu asla unutulmamalıdır.

4. Irk Ayrımcılığı

İslam'da bir toplumun farklı soylara ve kabilelere ayrılması doğal kabul edilir. Kur'an-ı Kerim'de bu durum, insanların birbirlerini tanımaları ve kimlik kazanmaları açısından bir vesile olarak vurgulanmıştır: *"Ey insanlar! Şüphe yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz, Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."* (Hucurât, 49/13) Bu âyetten de anlaşıldığı gibi, İslam kabileye değil, kabileciliğe karşı çıkmıştır. Zira kabilecilik zihniyeti, katı asabiyet anlayışına dayanır.

Cahiliye döneminde "Kardeşin zalim de olsa, mazlum da olsa ona yardım et" sözü bir darb-ı mesel hâline gelmişti (Buhârî, Mezâlim, 4). Cahiliye Arapları, musibet anında ve anlaşmazlıklarda kabile fertleri kendilerini yardıma çağırdığı zaman, sözün doğru olup olmadığı hakkında delil aramazlar, hemen icabet ederlerdi. Birbirlerini korumaları için hakkın, adaletin ya da doğrunun değil, kan bağının yeterli olduğuna inanırlardı. Bu yüzden de Arap kabileleri arasında meydana gelen çatışmalar, düşmanlığa, kin ve nefretin yayılmasına, insanların ölümüne, kan davalarının artmasına ve intikam hırsına yol açardı.

Yeryüzünü ıslah etmeyi amaç edinmiş bir Müslüman, insanlık suçu olan şiddet eylemlerinde bulunmadığı gibi, şiddet ve terörden yana olumlu bir his de taşımaz.

Sevgili Peygamberimiz böyle bir toplumda Müslümanları kabile asabiyetinden ve körü körüne taassuptan korumak için adalet, hak ve hukuk anlayışını öne çıkarmıştır. Veda Hutbesi'nde *"Cahiliye devrinde güdülen kan davaları kaldırılmıştır."* buyurmak suretiyle ırkçılığa bağlı bu âdete son vermiştir (Dârimî, Menâsik, 34). Bir defasında muhacir ve ensara mensup iki genç kavga etmiş, bunun üzerine muhacirden olan, "Yetişin ey muhacirler!", ensardan olan da, "Yetişin ey ensar!" diye haykırmıştı. Bunu duyan Peygamberimiz, kabileye dayalı bu çağrıyı "cahiliye davası" olarak nitelendirmiş ve Müslümanlara yasaklamıştı (Müslim, Birr, 16).

Öte yandan, Kur'an-ı Kerim'in değerler sisteminde, renklerin ve dillerin farklılığı, Allah'ın bir âyeti olarak nitelendirilmiştir (Rûm, 30/22). Kur'an'a göre insanlar, aynı kökten gelmişlerdir (Nisâ, 4/1). Ontolojik anlamda bir farklılık söz konusu değildir. Bu konuda nebevî mesajın evrenselliğine ışık tutacak şu ilke çok önemlidir: *"Allah, sizin bedenlerinize ve suretlerinize bakmaz. Aksine O, kalplerinize bakar."* (Müslim, Birr, 33) Dolayısıyla etnik köken ve renk ayrımcılığı, insana zulümdür. Bu ayrımcılık, bir adım sonra şiddet ve nefret suçlarına dönüşmektedir. Bu konuda Hz. Peygamberin uyarısı çok özlü ve anlamlıdır: *"Irkçılık davasına kalkışan bizden değildir."* (Müslim, İmâre, 53-54)

Görüldüğü gibi, Peygamberimizin söylemlerinde bütün insanlığı kucaklayacak düzeyde evrensel bir dil kullanılmıştır. Günümüz dünyasında hâlâ etnik çatışmalar yaşanıyorsa, bunun arkasında cahiliye zihniyetinin yeniden ihya edilen ırkçı söylemleri vardır. Madem ki Peygamberimiz, annesinin renginin

siyah olmasından dolayı Bilâl-i Habeşî'yi ayıplayan bir sahabiye *"Sende hâlâ cahiliyeden bir şeyler kalmış."* (Buhârî, İman, 22) buyurmuştur; o halde Müslüman'a düşen bu kalıntıları temizlemek olmalıdır.

İslam'da müşterek manevi değerlere bağlı kardeşlik, biyolojik kardeşlikten daha kuvvetlidir. Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın, hangi kavme mensup olursa olsun, hangi dili konuşursa konuşsun, derisinin rengi, cinsiyeti, ekonomik durumu ne olursa olsun, evrensel planda bütün müminler birbirlerinin kardeşidir. Bu kardeşliğin sevgi ve saygı ile tahkim edilmesi gerekir. Bundan dolayı Resûl-i Ekrem (s.a.s.), imanı sevgi ile ilişkilendirmiş ve şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz kendisi için arzu ettiği şeyi din kardeşi için de istemedikçe gerçek anlamda iman etmiş olamaz."* (Buhârî, İman, 6,7; Müslim, İman, 71-72)

Bizler aynı manaya gönül vermiş insanlarız. Hz. Mevlânâ, "Aynı dili konuşan insanlar değil, aynı manaya gönül vermiş insanlar anlaşabilir." der. Irk ayrımcılığına ve şiddete engel olmanın yolu da ancak gönül birliği ve din kardeşliği bilincinden geçmektedir.

Hz. Mevlânâ, “Aynı dili konuşan insanlar değil, aynı manaya gönül vermiş insanlar anlaşabilir.” der. Irk ayrımcılığına ve şiddete engel olmanın yolu da ancak gönül birliği ve din kardeşliği bilincinden geçmektedir.

5. Sınıf Ayrımcılığı

Kur'an-ı Kerim'e göre, insanoğlunu büyüklük taslamaya sürükleyen sebepler arasında, kendisini 'seçkin' görmeye dayalı bir sınıf ayrımcılığı da vardır (Leyl, 92/8-11). Bu da psikolojik bir şiddet türüdür. Nitekim Kur'an'ın örnek verdiği gibi, tarihte bazı varlıklı kimseler "servetlerinden dolayı" kendilerini müstağni görmüşler, küfre düşmüşler, insanlara zulmetmişlerdir.

"Hiç kimseye muhtaç olmadığı" duygusu, insanın hayatında dünyevîleşmeyi artırmakta, Allah'a rağmen yaşamanın kapılarını açmaktadır. Kehf Suresi 32-43. âyetlerde bu durum çok güzel tasvir edilir. Bağında ürünü çoğaldıkça şımaran, hatta kıyameti ve ilahi hesabı inkâr edecek hâle gelen bir insanın, doğal bir afetle bahçesi yok olunca yaşadığı pişmanlık anlatılır. Allah'ın yerine serveti koyan, sahip oldukları servetin kendilerini ölümsüz kılacağını sanan bu ve benzeri insanlar (Hümeze, 104/1-3), hem yaşam biçimleriyle hem de sözleriyle kıyameti, ölüm ötesi hayatı ve nübüvveti inkâr etmişlerdir (Fussilet, 41/15).

Kur'an-ı Kerim'de bu seçkinci zihniyetin dinî alanda da kendisini gösterdiğine dair birçok örnek vardır. Medyen halkının seçkinleri, kendilerine peygamber olarak gönderilen Hz. Şuayb'ı reddetmiş, ona inananları ya bu inançtan vazgeçmeye ya da doğup büyüdükleri toprakları terk etmeye zorlayarak şiddet uygulamışlardır (A'râf, 7/88). Benzer şekilde Sevgili Peygamberimize karşı da Mekke müşrikleri tarafından sınıf ayrımcılığı ve ötekileştirme uygulanmıştır. İslam'ın ilk yıllarında bir avuç iktidar seçkini, yeni daveti sevimsiz göstermek için başta Hz. Peygamber olmak üzere ona inananlar hakkında olmadık yalanlar uydurarak karşı koymuşlar, bütün toplum kesimlerini direnişe çağırmışlardır (Sa'd, 38/6-7).

Oysa bu yeni davet, siyasi nüfuz ve hâkimiyetin baskısından toplumu kurtararak sosyal adaletin sağlanmasını hedefliyordu. Renk, servet ve makam açısından kimsenin kimseye üstünlüğünün olmadığını; kişinin ancak topluma faydalı ve hayırlı işler üretmek suretiyle üstün olabileceğini ilan ediyordu. Bu durum Mekke'nin kalburüstü zenginlerini son derece rahatsız etmiş, sınıf farklılıklarına dayanan sömürü sistemlerinin çökeceği endişesiyle ilk Müslümanlara büyük baskılar uygulamışlardı.

Bilindiği gibi, İslam'ın ilk yıllarında Peygamberimizin çevresinde toplanan inananlar arasında az sayıda varlıklı kimse vardı. İslam davetini kabul edenlerin çoğu, kölelikten gelme yoksul Müslümanlardı. Kureyş'in ileri gelenleri, statü ve değer açısından bu kişileri küçümsüyor, onlarla aynı grup içinde yer almayı uygun görmüyordu. Hatta Peygamber Efendimize kendileri geldiğinde onları çevresinden uzaklaştırmasını teklif edebiliyorlardı.

Yüce Allah, bu konuda takip etmesi gereken yöntemi Elçisi'ne bizzat şöyle bildirmiştir: *"Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na dua edenleri (yoksulları) yanından kovma. Onların hesabından sana bir şey yok, senin hesabından da onlara bir şey yok ki onları kovasın. Eğer kovarsan zalimlerden olursun."* (En'âm, 6/52) Hz. Peygamberin şahsında bu uyarı, bütün Müslümanlar için geçerli ve takip edilmesi gerekli bir ilke olmuştur. Dinimizde insanlara statü ve ekonomik farklılıklarından dolayı ne imtiyaz tanınmış ne de farklı muamele uygulanmıştır. İslam'da değer

ölçüsü takvadır, Allah’a karşı sorumluluk bilinci taşımaktır.

Dinimizde barış içinde özgürce yaşamak mümkün olduğu sürece, savaş asla gündeme gelmez.

Şiddetin Yerine Barışı Yeniden Kurmak

İslam, kelime olarak "barış, güven, huzur ve mutluluk" gibi anlamlara gelmektedir. Dolayısıyla, İslam'ı din olarak kabul eden her kişi, "yeryüzünde barış, güven ve esenlik isteyen, Allah'ın bu amaç için koyduğu ilke ve kuralların gereğini yerine getirmeyi kabul eden" insandır. İslam, insanlığa ulaşan bir barış davetidir. Kur'an-ı Kerim'de bu davet şöyle dile getirilir: *"Ey iman edenler! Hep birden barışa girin. Şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır."* (Bakara, 2/208)

İslam'a göre, insan hayatı kutsaldır ve bu hayatın korunması için güven, itidal, özgürlük ve barış ortamının sağlanması gerekir. Dinimizin en önemli hedeflerinden biri, güvenilen bireyler yetiştirmektir. Bu hedefe ulaşmak, dinin ahlakî boyutunun güçlendirilmesiyle mümkündür. Müminin imanı davranışlarına yansımalı, Rahman'a iman etmiş bir kimse rahmet ve şefkat kuşanmalıdır. Bu yüzden Peygamberimiz *"Müslüman, dilinden ve elinden insanların selâmette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda (kendilerine zarar vermeyeceğinden) emin oldukları kimsedir."* (Nesâî, İman, 8) buyurur.

Kur'an-ı Kerim'de geçen birçok âyette Müslümanlar şiddet ve çatışmadan uzak durmaya, aralarında barışı temin etmeye çağrılmaktadır. *"Allah'a ve Resûlüne itaat edin, birbirinizle çekişmeyin. Sonra korku ile zaafa düşersiniz de kuvvetiniz elden gider. Bir de sabredin, çünkü Allah sabredenlerle beraberdir."* (Enfâl, 8/46)

Müminler uyum ve barış içinde yaşamaya gayret ettikleri gibi, birbiriyle çatışan kardeşlerini uzlaştırmakla da yükümlüdür: *"Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle çarpışırsa aralarını bulup barıştırın. Onlardan biri diğerine saldırarak haddi aşıyorsa, Allah'ın emrine (barışa) dönünceye kadar haddi aşan o grupla çarpışın. Bundan vazgeçerlerse ikisinin arasını adaletle düzeltin ve âdil olun. Çünkü Allah, adaletli olanları sever."* (Hucurât, 49/9)

İnsanlar ve toplumlar arasında barışı temin etmek, Müslümanlar üzerine bir görevdir. Zaman ve coğrafya fark etmeksizin, şartlar ne olursa olsun Müslümanlar arasında bir grubun daima iyilik ve sulh için çabalıyor olması, Allah'ın emridir: *"Sizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun. İşte onlar, kurtuluşa erenlerdir."* (Âl-i İmrân, 3/104)

İslam, barış ve kardeşlik ile terör arasına neden kalın bir çizgi çizmiştir? Çünkü İslam'a göre insan hayatı kutsaldır ve bu hayatı tehlikeye atan her türlü haksız girişim engellenmelidir. Müslümanlar, tarihte Mekke'nin şiddet ortamında değil, Medine'nin barış ortamında İslam'ın daha hızlı bir şekilde yayıldığını çok iyi bilirler. Bu sebeple İslam medeniyetinin müntesipleri daima barışçı bir siyaset izlemişlerdir. Hatta İslam'ın namaz, hac, oruç gibi ibadetlerle ilgili düzenlemelerinde bile, kendisiyle ve çevresiyle barışık, ahlakî değerleri hayat tarzı hâline getiren müminleri yetiştirme amacı vardır. Dolayısıyla İslam, öldürmeye değil, diriltmeye taliptir.

Öte yandan İslam sırf dünyevî yararlar, iktidar mücadeleleri ve güç gösterileri uğruna düşmanca ilişkileri tırmandırmayı doğru bulmamış; meşru gerekçeleri bulunmayan savaşları kınamıştır (Bkz. Bakara, 2/205; Enfâl, 8/47; Nahl, 16/92). Dinimizde barış içinde özgürce yaşamak mümkün olduğu sürece, savaş asla

gündeme gelmez. Gerçek İslam bilginleri, “insanın yaratılış itibariyle masum ve dolayısıyla canına kastedilmesinin haram olduğu” hükmünü temel ilke olarak benimsemiştir. Bu sebeple de canlıları öldürmeyi, yerleşim yerlerini yok etmeyi ve çevreyi tahrip etmeyi beraberinde getireceği için savaşın “özü itibariyle güzel/hasen bir olgu olmadığında” ittifak etmişlerdir. Nitekim Peygamberimizin savaş ahlâkını iyi bilen Hz. Ebû Bekir’in, kumandanına verdiği direktifler son derece etkileyicidir: *“Din adamlarına dokunma. Kadınları, çocukları ve ihtiyarları öldürme. Meyve veren ağaçları kesme. İmar edilmiş yerleri tahrip etme. Koyun ve develeri sadece yemek amacıyla kes. Arıları yakıp yok etme. Ganimet malına ihanet etmekten sakın.”* (Muvatta’, Cihad, 4)

Bütün bunlara rağmen bugün İslam coğrafyası vicdansız, kuralsız ve karanlık savaşların pençesinde kıvranmaktadır. İslam ülkelerinde yaşanan terör hadiselerinde maalesef dış faktörler kadar iç faktörlerin de payı vardır. Şiddet konusunda iğneyi kendimize çuvaldızı başkalarına batırmalıyız. Dinimiz her konuda dengeli davranmayı ve itidal çizgisinden ayrılmamayı emrederken (Bakara, 2/143), Rabbimiz *“Rahmetim gazabımı geçti.”* buyururken (Buhârî, Tevhid, 22), Peygamberimiz *“âlemlere rahmet olarak”* gönderilmişken (Enbiyâ, 21/107) hâlimiz gerçekten içler acısıdır. Hak mücadelesi verilirken bile mutlaka ahlakî araçlar kullanmayı emreden bir dinin müntesipleri olarak, merhametten yana tavır almalıyız. Zira İslam, Müslümanların hem kendi içlerinde ve hem de gayrimüslimlerle olan ilişkilerinde bir arada, barış ve hakkaniyet içinde yaşamalarını emretmektedir (Mümtehine, 60/8).

Müslüman, iyiliğin artmasına, sevgi ve merhametin yayılmasına hizmet ederek kötülüğü ve şiddeti engeller.

Sonuç Olarak,

Şiddet ve terörün dini ve milliyeti olmaz. İslam, kaynağı ve şekli ne olursa olsun şiddetin her türlüsüne karşıdır. Çünkü şiddetin yanı başında haksızlık, adaletsizlik, merhametsizlik ve fesat vardır. Yeryüzünü ıslah etmeyi amaç edinmiş bir Müslüman, insanlık suçu olan şiddet eylemlerinde bulunmadığı gibi, şiddet ve terörden yana olumlu bir his de taşımaz. Bu nedenle, sorumluluk sahibi her Müslüman, ailesinden komşularına, mahallesinden iş yerine, çarşısından stadyumuna bütün yaşam alanlarını şiddetten arındırmalıdır. İnandığı dinin barışa ve insan haklarına verdiği önemi her hâliyle ve her sözüyle dünyaya ilan etmelidir. Şiddete karşı inadına gönül dilini kullanmalıdır.

İnsanlık tarihi boyunca, şiddete karşı barış yolunda sürdürülen mücadeleler hiç de kolay olmamıştır. Birey ve toplumları barışa çağıran ve içtenlikle barışın elçiliğini yapan bütün peygamberlerin ortak çabası, insanlığı huzura kavuşturmaktır. Dolayısıyla bir Müslüman'ın varlık sebebi de en yakın çevresinden başlamak üzere bu dünyayı bir barış yurduna çevirebilmektir.

Öte dünyada "selam yurduna" yani sonsuz barışın yegâne adresi olan cennete kavuşacak olanlar, ancak bu dünyayı bir barış ve esenlik yurduna dönüştürmek adına çaba sarf edenlerdir. Hayatta barışın kaynağının es-Selâm olan Allah olduğu bilinmeden, merhametin kaynağı olan Rahmân ve Rahîm Allah'a iman edilmeden, O'na teslim olunmadan yeryüzünde gerçek anlamda barışın mümkün olamayacağı unutulmamalıdır.

Nasıl ki Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'nin fethinde, muktedirken bile, yıllar önce Müslümanlara hayatı dar eden kimselere karşı "af ve gönül dilini" kullanmışsa, bizler de onun yöntemini kullanmalıyız. Asıl yücelik, muktedirken bağışlamaktır. Asıl başarı, güçlüyken şiddetten uzak durmaktır. Asıl iyilik, kötülük yapana iyilikle karşılık vermektir. İşte o zaman her türlü şiddetin üstesinden gelinecektir.